

Lausunto arviomuistiosta työvoimapalveluiden kehittämistarpeista kuntouttavan työtoiminnan uudistamisen yhteydessä

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue antaa seuraavan lausunnon:

Kehittämisehdotus 1: Uravalmennuksen räätälöinti

Työllistymisen edistäminen on ensisijaisesti työllisyyspalveluiden tehtävä – sosiaalihuolto tukee toimintakykyä. Tarvitaan selkeää kansallista ohjausta viranomaisten vastuista ja yhteistyöstä. Uravalmennuksen tulee olla yksilöllisesti räätälöityä ja sitä tulee olla riittävästi saatavilla. Räätälöinti on erityisen tärkeää, jos uravalmennusta tarjotaan kuntouttavan työtoiminnan vaihtoehtona. Koko prosessin ajan tarvitaan usein vahvaa, pitkäkestoista yksilöllistä tukea. Valmennukseen tulee sisällyttää mahdollisuuksia esimerkiksi työkokeiluun, työvoimakoulutukseen ja palkkatuetuun työhön. Palvelun tulee olla matalan kynnyksen palvelu kaikille työnhakijoille, myös osatyökykyisille.

Kehittämisehdotus 2: Työhönvalmennuksen menetelmien monipuolistaminen

IPS-toimintamallia on kehitetty hyvinvointialueilla ilman lakiin perustuvaa järjestämisvastuuta. Laatu- ja palvelu- perustaisen työhönvalmennuksen käyttöönotto työvoimapalveluissa on kannatettavaa. Työpaikkojen etsiminen ja työllistämisyhteistyö eivät kuulu hyvinvointialueen perustehtäviin. Lainsäädäntöä voi olla tarpeen uudistaa epäselvän työnjaon ja rahoitusmallin selkeyttämiseksi. Kuntien tulee sitoutua tarjoamaan työvalmennuspaikkoja, koska työllisyys on osa elinvoimatehtävää. Työhönvalmennus on tärkeä kohdennettu palvelu. Työhönvalmennus on erotettava työnhakuprosessista. Palvelun tulee olla yksilöllistä, henkilökohtaista ja jalkautuvaa.

Kehittämisehdotus 3: Työllistymissuunnitelman rakentaminen palvelukokonaisuudeksi

Palvelukokonaisuuksien tulee olla asiakkaan tarpeista lähteviä, ei eri viranomaisten kesken ketjutettuja toimia.

Nykytilanteessa työvoimaviranomaiset ohjaavat työnhakijoita hyvinvointialueille usein ilman yhteistä palvelukokonaisuuden rakentamista, mikä estää aidosti monialaiset palvelut. Työvoimaviranomaisen palvelujen tulee muodostaa suunnitelman ydin, johon hyvinvointialueen asiantuntijuus sekä sosiaali- ja terveystalvelut kytkeytyvät tarkoituksenmukaisesti. Suunnitelmaa ei voi laatia yksipuolisesti, jos siinä on mukana useiden viranomaisten palveluja – suunnitelman on oltava monialainen, yhteinen ja koordinoitu.

Kehittämisehdotus 4: Sääntelyn tarkentaminen (kokeilu, valmennus)

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsy heidän tarvitsemiinsa työvoimatalveluihin on varmistettava, ja palveluja on räätälöitävä joustavasti yksilöllisten tarpeiden mukaan. Työkokeilun enimmäiskesto tulisi pidentää, jotta se mahdollistaisi asteittaisen työelämään paluun, työ- ja toimintakyvyn arvioinnin sekä yksilöllisen etenemisen.

Työhönvalmennuksen kulukorvausten yhtenäistäminen on perusteltua. Valmennuksen tulisi ensisijaisesti tapahtua palkkatyösuhteessa, jossa työllistyjän toimeentulo on turvattu. Hyvinvointialueen rooli painottuu jatkossa työnhakijoiden sosiaaliseen ja terveydelliseen tukeen, ei työvoimatalveluiden järjestämiseen.

Kehittämisehdotus 5: Alueellisten yhteistyösopimusten edistäminen

Yhteistyön tulee olla osa hyvinvointialueiden ja kuntien välistä tavanomaista toimintaa, ei erillinen järjestely. Lainsäädännöstä syntyvä velvoite viranomaisyhteistyöhön selkeyttäisi rooleja, vahvistaisi rakenteita ja varmistaisi tasalaatuiset palvelut koko maassa. Alueelliset erityispiirteet ja rahoituksen riittävyys on huomioitava. Strategisen tason sopimusten on oltava koko hyvinvointialueen laajuisia, jotta asiakkaita ei kohdella eri tavoin alueen sisällä. Yhteinen tilannekuva, selkeät tavoitteet ja mittarit sekä johdon aito sitoutuminen ovat ratkaisevia. Sopimukset eivät toimi ilman pysyviä rakenteita, kuten yhteistyöryhmiä, ja systemaattista seurantaa.

Mitä muuta haluatte kertoa tässä yhteydessä?

Kuntouttava työtoiminta on ollut keskeinen palvelu erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työ- ja toimintakyvyn vahvistamisessa. Palvelun päättyminen ilman korvaavia toimenpiteitä aiheuttaisi merkittävän palveluvajeen ja vaarantaisi laajan asiakasjoukon etenemisen kohti työelämää.

Kuntouttava työtoiminta on ollut laajasti käytetty palvelu. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella vuonna 2025 palvelussa oli 1 047 asiakasta ja läsnäolopäiviä kertyi 54 531. Kuntouttava työtoiminta on tilastollisesti suurin työllistymistä edistävä palvelu, ja sen asiakasmäärät ylittävät moninkertaisesti työllisyysalueiden omien palveluiden volyymin. Ilman korvaavaa matalan kynnyksen palvelua tuhannet työttömät jäävät ilman tukea. Vaikka työelämäkokeilut ja IPS-työhönvalmennus ovat tuottaneet myönteisiä tuloksia, niiden laajentaminen edellyttää selkeää rahoitusta ja kannustimia. Työllisyysalueet ovat raportoineet, ettei palveluita ole riittävästi, eikä palveluvalikoima laajene ilman lisäresursseja.

Työttömyysaste on tällä hetkellä poikkeuksellisen korkea, mikä tekee palveluiden karsimisesta erityisen ongelmallista. On huomionarvoista, että eniten käytetty työllistymistä edistävä palvelu on sosiaalihuollon palvelu, mikä kertoo työvoimaviranomaisten voimavarojen riittämättömyydestä sekä tarpeesta vahvistaa palvelukokonaisuutta.

Kuntouttava työtoiminta tarjoaa työelämäkontekstissa tapahtuvaa, ryhmämuotoista ja moniammatillisesti tuettua kuntoutusta, jota muistiossa esitetyt vaihtoehdot eivät korvaa. Ura- ja työhönvalmennus soveltuvat asiakkaille, jotka ovat jo lähempänä työllistymistä, kun taas kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat tarvitsevat usein pitkäkestoista, yksilöllistä ja arjen hallintaa vahvistavaa tukea. Jos kuntouttava työtoiminta lakkaa ilman korvaavaa palvelukokonaisuutta, paine kohdistuu vaativiin työllisyyspalveluihin, sosiaaliseen kuntoutukseen ja Kelan kuntoutuspalveluihin, joita ei ole suunniteltu vastaamaan näin laajaan palvelutarpeeseen.

Jatkossa on välttämätöntä varmistaa, että työelämäkontekstissa tapahtuva kuntoutus jatkuu ja että työllisyysalueilla on riittävät resurssit järjestää vaikuttavia palveluja. Työkokeilun joustavoittaminen, lisärahoituksen kohdentaminen palveluiden järjestämiseen sekä uuden matalan kynnyksen palvelun luominen kuntouttavan työtoiminnan tilalle ovat keskeisiä toimenpiteitä. Lisäksi työelämässä tapahtuvaa kuntoutumista tulisi vahvistaa valtakunnallisesti sääntelyn ja rahoituksen keinoin.

Kuntouttava työtoiminta on ollut merkittävä ja vaikuttava palvelu, jonka päätyminen ilman korvaavia ratkaisuja heikentäisi pitkäaikaistyöttömien palveluja ja lisäisi kuormitusta muussa palvelujärjestelmässä. On tärkeää, että valtioneuvosto varmistaa palvelukokonaisuuden jatkuvuuden sekä riittävät voimavarat työelämään kuntoutumisen tukemiseksi.

Liitteet

Tiedoksi